

STRANE DIREKTNE INVESTICIJE: TRENDovi I STRATEGIJE

Glavne karakteristike stranih ulaganja u zemlje u razvoju i tranziciji sastoje se u dugoročnom porastu privatnih tokova kapitala uz jake oscilacije u kraćim periodima u zavisnosti od cikličnih faktora kao i promene stepena poverenja stranih investitora u kreditnu sposobnost zemalja primalaca kapitala.

Na generalni trend jačanja ponude privatnih tokova kapitala delovala je kombinacija informatičke revolucije, deregulacije na finansijskim tržištima kao i procesa globalizacije. Paralelno sa tim dolazilo je do trenda jačanja tražnje privatnog kapitala od strane zemalja u razvoju i tranziciji zbog nedostatka domaćeg kapitala radi finansiranja investicionih projekata u kontekstu formiranja zadovoljavajućih stopa ekonomskog rasta. Generalno govoreći, razvijene tržišne privrede imale su suficite a manje razvijene zemlje deficite u tekućim platnim bilansima s tim što su ove neravnoteže bile pokrivane međunarodnim transferom kapitala. Glavni izuzetak u ovoj matrici su SAD koje su u osamdesetim i devedesetim godinama imale deficite u tekućim bilansima, tako da je ta država najveći uvoznik kapitala u apsolutnim iznosima.

Negativna karakteristika privatnih tokova kapitala u pravcu manje razvijenih zemalja u osamdesetim i devedesetim godinama sastojala se u povremenom izbijaanju finansijskih kriza. U tom smislu treba ukazati na dužničku krizu koja je pogodila prvenstveno zemlje Latinske Amerike od 1982-90. godine, zatim na finansijske krize u Meksiku, zemljama Jugoistočne Azije, Rusiji i Brazilu u toku devedesetih godina. Iz tih razloga dolazilo je povremeno do znatne oseke u tokovima privatnog kapitala kao i do regionalne prekompozicije plasmana tog kapitala.

Da bi bila jasnija analitička veza između tekućeg bilansa i tokova kapitala, potrebno je pre svega ukazati da se tekući bilans (current account) sastoji iz četiri komponente: bilansa izvoza i uvoza roba, bilansa izvoza i uvoza usluga, bilansa međunarodnog transfera investicionog dohotka (kamate, dividende) i bilansa unilateralnih transfera. Ukoliko zemlja ima deficit/suficit po osnovu tekućeg bilansa plaćanja, ona ga po definiciji zatvara (tj. finansira) putem bilansa kapitala. Kada se od priliva stranog kapitala u zemlju odbije odliv kapitala iz zemlje (ne računajući kamate i dividende koje ulaze u tekući bilans) i kada se odbiju povećanja deviznih rezervi zemlje, dobija se deficit tekućeg platnog bilansa.